

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GREVE LOKALHISTORISKE FORENING

BIDRAG TIL
GREVE KOMMUNES HISTORIE

Dobbeltmorderen på Kildebrønde mark
HÆFTE NR. 31 - en lokalhistorisk krimi

Hæfte nr. 31 i serien
"Bidrag til Greve kommunes historie"

Dobbeltmorderen på Kildebrønde mark
- en lokalhistorisk krimi

af Bjørn Helles

Illustrationer: Gitte Untidt

Udgivet af
GREVE LOKALHISTORISKE FORENING
September 1986

Serien "BIDRAG TIL GREVE-KOMMUNENS HISTORIE"

omfatter nu følgende hæfter, der alle kan købes.

- 1. GREVE SOGN - 1836
- 2. GREVE SOGN - FOLKETELLINGEN 1801
- 3. KILDEBRØNDE SOGN - 1836
- 4. ORDERS EFTERRETNINGER 1771
- 5. 7 SOLTARDREBREVE FRA 1864
- 6. TUNE SOGN - 1836
- 7. KARLSLUNDE SOGN - 1836
- 8. SANTALE MED MAREN PETERSEN
- 9. FORSAMLINGSBUSET "GODTRÆ" S START
- 10. BYBRANDEN I KILDEBRØNDE
- 11. TIGGERLIV I GAMLE DAGE
- 12. VILHELM PEDERSEN
- 13. "STRANDGREVEN"
- 14. "SØNDERHOLM" BOPLADS
- 15. "KALDET FØLGER ENKEN"
- 16. GREVE HOSPITAL
- 17. DA GREVE-KILDEBRØNDE BLEV STORKOMMUNE
- 18. KARLSLUNDE LANDSBY
- 19. ET LIVSTESTAMENTE
- 20. ELEV I MOSEDE SKOLE
- 21. ERINDRINGER OM MOSEDE FORT
- 22. ERINDRINGER FRA MIN BARNDOM I
- 23. ERINDRINGER FRA MIN BARNDOM II
- 24. ERINDRINGER FRA MIN BARNDOM III
- 25. TUNE SPRØJTEN
- 26. KARLSLUNDE SKOLE 1742-1942
- 27. MICHAEL VULF GJES LEGAT
- 28. JOSEF OG ILLEGALT TIL SVERIGE
- 29. FLUGTEN TIL SVERIGE
- 30. MOSEDE POLITI 1935-1985
- 31. DOBELTMORDEREN PÅ KILDEBRØNDE MARK

K
 KØBENHAVNS KOMMUNES
 BIBLIOTERER
 FAGSALG
 Kulturvet 2
 1175 København K
 019380000

Endvidere kan købes: Bogen om Karlslunde sogn
 Det nu forsvundne Greve

blåt hæfte: Hugo Aarslev-Nielsen

grønt hæfte: Greve og den 1. Hedebrøgnens museum

Denne beretning om dobbeltmorderen på Kildebrønde mark er udarbejdet ud fra retssagens akter og arkivalier udlånt fra de lokalhistoriske arkiver i henholdsvis Roskilde og Greve, og endvidere er enkelte data hentet fra kriminallitteraturen og sagens omtale i dagspressen.

Derudover er en del oplysninger frekøbet ved mundtlige overleveringer fra egnens befolkning - særlig fra nu afdøde skreddermester Nielsen i Kildebrønde, der ikke alene havde sat sig godt ind i sagen, men tillige kunne huske mange enkeltheder fra politiets afhøringer og undersøgelser, da sagen i 1896 blev genoptaget til fornyet undersøgelse.

Med de mundtlige overleveringer som udgangspunkt blev retssagen af Greve lokalhistoriske Forening eftersøgt på Rigsarkivet - blandt andet ved gennemgang af 26 højesteretsprotokoller fra det pågældende tidsafsnit, men forgæves, sagen fandtes ikke arkiveret på Rigsarkivet.

Senere fandt lederen af Roskilde lokalhistoriske Arkiv bibliotekar cand. mag. Eva Tønnesen i arkivets samlinger nogle arkivalier sagen vedrørende, og af disse - der dannede grundlag for nogle artikler i dagspressen - fremgik det, at sagen var pådømt ved en såkaldt kommissionsdomstol i Roskilde.

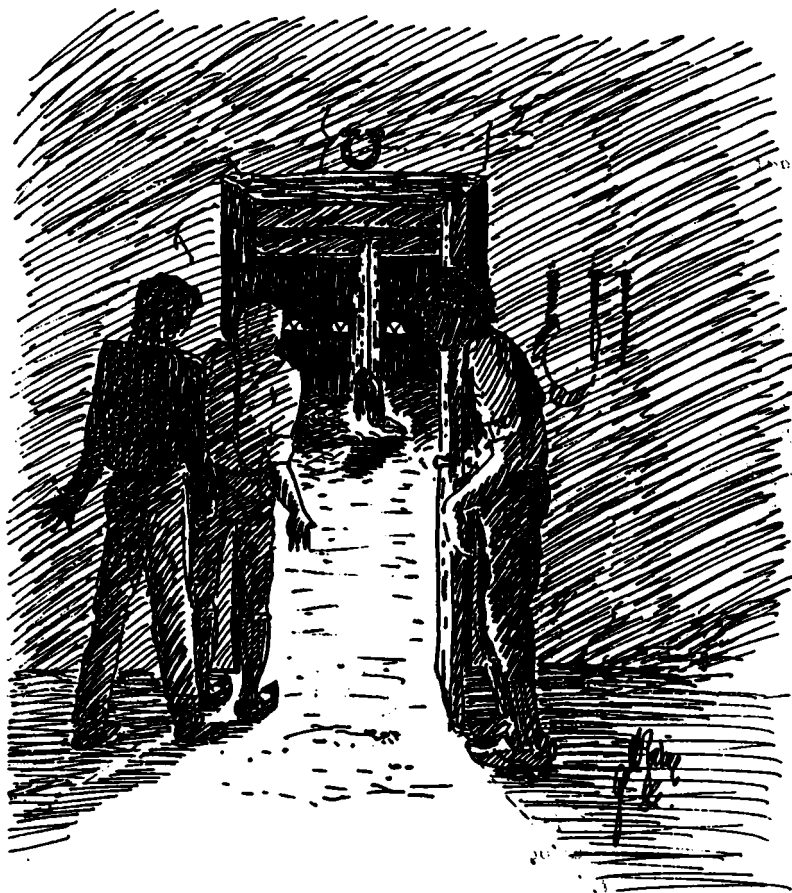
Med dette materiale som baggrund eftersøgte politklasserent Ole Eriksen fra Greve lokalhistoriske Forening derefter sagen på Landsarkivet i København, og efter en meget grundig gennemgang af dette arkivs samlinger, lykkedes det til sidst at finde den retsprotokol, hvori forundersøgelsen og domsafsigelsen var indført.

Denne retsprotokol blev derefter udlånt til Greve lokalhistoriske Arkiv, hvor arkivar Georg Gregersen foretog en fuldstændig fotokopiering af hele protokollen og alle bilag sagen vedrørende.

Under sagens behandling blev der afholdt 26 retsmøder, der er foretaget mere end 700 afhøringer, og det samlede arkivmateriale omfatter omkring 750 sider - deraf ca. 700 i folioformat - samt en hel del fotos.

I den her foreliggende beretning er alt usædvanligt stof om de to forbrydelser medtaget, men de, der eventuelt måtte ønske at kende alle detaljer i sagen, må vi venligst henvise til videre studier på Greve lokalhistoriske Arkiv.

Til slut en velfortjent tak fra Greve lokalhistoriske Forening til de lokalhistoriske arkiver i henholdsvis Greve, Jøgerspris og Roskilde for fremskaffelse og udlån af arkivalier, fotos og kortskitser og for anden bistand ved udarbejdelse af denne beretning.

En novemberdag i året 1877 blev en 48-årig aflægtskone Dorthe Nielsdatter fundet hængt i en gård på Kildebrønde mark, hvor hun og hendes 67-årige mand Peder Hansen var på aflagt hos gårdens ejer Jens Peter Nielsen.

Da der dagen efter blev foretaget politi- og lægeundersøgelse på stedet, mente man, at der forelå selvmord.

Men et par dage senere henvendte gårdejereren sig til herredsfogden og beklagede sig over, at man mistænkte ham for at have aflivet af-døde.

Herredsfogden lod derfor en anden læge foretage et nyt ligsyn, men da også denne læge mente, at det var selvmord, blev der ikke foretaget mere i sagen.

Men mistanken mod gårdejereren holdt sig levende blandt egnens be-folkning, og da man senere erfarede, at han tillige var mistænkt for et lignende forhold på en anden gård, blev sagen i 1896 genoptaget til fornyet undersøgelse.

Det blev politilassistent Kragh i Karlslunde, der kom til at fore-tage den indledende efterforskning i begge sager.

Politilassistent Kragh, der i tiden fra 1882 - 1922 gjorde tje-neste som landpolitilassistent i Roskilde politikkreds med bopæl i Karlslunde, havde ord for at være en dygtig og retskaffen politimand, og uden hans initiativ og dygtighed var de to sager næppe blevet gen-optaget og opklaret.

Mordsagen i Kildebrønde:

Gårdejer Jens Peter Nielsen bortbyttede i 1876 sin ejendom Højelse Mølle med ovennævnte gård på Kildebrønde mark, matr. nr. 7 ½, Kilde-brøndevej 24, der var på ca. 30 tdr. land, og ved overtagelsen påtog han sig aflægtspligten overfor ovennævnte ægtepar, der var den forrige efers forældre.

Gårdejereren var dengang 36 år, han var gift, og i ægteskabet var der 3 børn i alderen 2 - 9 år.

Aftægtskone var ved godt helbred, rask og rørlig, hvorimod aftægtsmanden var svagelig, som oftest sengeliggende og i øvrigt noget forfalden til drikkeri.

Deres ægteskabelige forhold var gode, og de havde et godt forhold til deres børn, der var voksne, og det samme gjaldt med hensyn til den øvrige familie, naboer, venner og bekendte, hvorimod deres forhold til gårdejereren nok kunne have været bedre - i hvert fald vidste alle, at aftægtskone var meget bange for gårdejereren.

Økonomisk set var de velstillede - således oplyste en af deres sønner, at deres aftægt omregnet i kontanter "formentlig svarede til en værdi af ca. 1200 kr., hvilket var langt mere, end ejendommen kunne bære".

Om morgenen den dag, afdøde blev fundet hængt, gik en af afdødes sønner Niels Petersen fra Kildebrønde en tur for - som så ofte for - at besøge sine forældre. Herunder traf han gårdejereren på vejen udenfor gården, og da de kom i snak med hinanden, viste det sig, at gårdejereren var meget snakksom og meddelssom, skønt han ellers altid plejede at være "tavs og tvær", og dette undrede Niels Petersen sig meget over.

Ankommet til aftægtsboligen fandt han faderen sengeliggende, og da han spurgte efter moderen, oplyste faderen, at hun var gået ud i haven for at grave nogle kål op.

Dette svar foretog sønnen at være noget mærkeligt, for han var netop gået lige forbi haven, og da var moderen der ikke, og han blev derfor lidt urolig og begyndte at søge efter moderen - først udenfor og derefter i alle de lokaler og rum, der hørte til aftægtsboligen. Derefter forhørte han sig hos de nærmest boende naboer, så fortsatte han eftersøgningen hos venner og bekendte i Kildebrønde, og derefter gik han hjem for at tale med sin kone om det passerede.

Da de mente, at moderen måske kunne være taget til Højelse Mølle for at besøge sin søn Hans, gik han ned i Kildebrønde by for at låne et hestekøretøj og køre over til Højelse, og herunder traf han igen gårdejereren, der da var kørende på vej til Kildebrønde Mølle. Han sagde da til gårdejereren, at "der var noget galt fat", og at han, gårdejereren, måtte se at lede efter moderen, men hertil svarede gårdejereren blot: "Ja, det kommer jeg vel til".

Da Niels Petersen kom tilbage fra Højelse, var moderen fundet hængt, og da hans kone og søster i mellemtiden havde eftersøgt moderen på markerne omkring gården, havde de talt med gårdejerens kone, der blandt andet havde sagt, at de "ikke skulle være så hidslige på at søge efter konen, da der det kunne møde dem et uhyggeligt syn" eller lignende.

Afdødes brøder Jacob Nielsen i Kildebrønde indfandt sig samme dag ved 76-tiden på en af naboejendommene, hvor han fik en ung mand til at hjælpe sig med at søge efter søsteren, idet ingen på selve gården ville hjælpe ham.

De foretog derefter sammen med gårdejereren eftersøgning i gårdens udbygninger - først i lo og lade, derefter i svirestl og fôrehus, og allevegne gik gårdejereren som den huskende foran og først ind ad dørene til de forskellige bygninger og rum, men da de tilslidst skulle søge i tørskeloen, og gårdejereren havde taget krogen af døren, standsede han op og bad den unge mand gå ind først.

Det gjorde han så, og da han kom indenfor, så han, at Dorthé hang i en loftsbjælke med et reb om halsen og i halvt knælende stilling med fødderne støttet mod gulvet.

Det var ganske tydeligt, at hun var død - liget var koldt, og dødsstivhed var indtrådt.

Gårdejereren gik derefter ind og hentede en kniv, med hvilken de skar hængningsrebet over og tog afdøde ned.

Dagen efter ankom politiet og distriktslægen til stedet for at foretage de undersøgelser, som forholdene krævede.

Efter at der var foretaget ligsyn, afgav distriktslægen en ligsyns-erklæring, efter hvilken der:

"..... om halsen fandtes der ved hængning sædvanlige strikkefure. Omrent en tomme derunder, stærkest fremtrædende fortill - ligesom strikkefuren - var der endvidere en ganske smal fure, som af en tyndere snor, formentlig hidrørende fra kjolelivets øverste kant.

Endelig fandtes på hagens nederste del et buetformet indtryk, som må antages at hidrøre fra strikken, hvorefter hængningen var sket.

I øvrigt fandtes intet spor af ydre vold".

Politiet foretog nogle undersøgelser og afhøringer på stedet, og da det herunder blev oplyst, at afdøde undertiden kunne være noget tungsindig, blev det af såvel politiet som distriktslægen fundet godtgjort, at der forelå selvmord.

Efter ligsoyret begyndte afdødes familie at træffe forberedelser til begravelsen, og da nogle nabokoner herunder var i færd med at afklæde liget for at gøre det i stand, lagde de mærke til, at ligets ene øje var "ophovnet og blåt", og i øvrigt fandt de det helt alvorsende, at den nederste fure på ligets hals skulle kunne hidrøre fra kjolelivets kant, når afdøde aldrig havde gået med højhaluede kjoler.

Alle de, der havde kendt afdøde var meget forbavsede - vel nærmest chokerede - for de fandt det helt utænkeligt, at afdøde skulle kunne have begået selvmord, for hun var egentlig tilfreds med tilværelsen og som nævnt rask og rørig - og tillige vellidt af alle og økonomisk velstillet.

Da det første chock over dødsfaldet havde fortaget sig noget, og der var faldet lidt ro over familien og andre pårørende, syntes man, at der var så mange mærkelige omstændigheder ved det hele, og man begyndte at få en anelse om, at der var noget galt fat, og da man efterhånden havde gennemdrøftet alle enkeltheder ved det passerede, endte det med, at man mistænkte gårdejeren for at have øvet vold mod afdøde - og måske endog slået hende ihjel og derefter hængt hende op i bjælken i tørskeloen, for at det hele skulle se ud som selvmord.

Et af de forhold, der først gav anledning til at tro, at der var noget galt, var vel nok, at selvmord ville være helt uforeneligt med afdødes hele livsholdning, og der havde intet som helst været i hendes tilværelse, som kunne begrunde selvmord - end ikke når man tog hendes periodiske tungsind i betragtning.

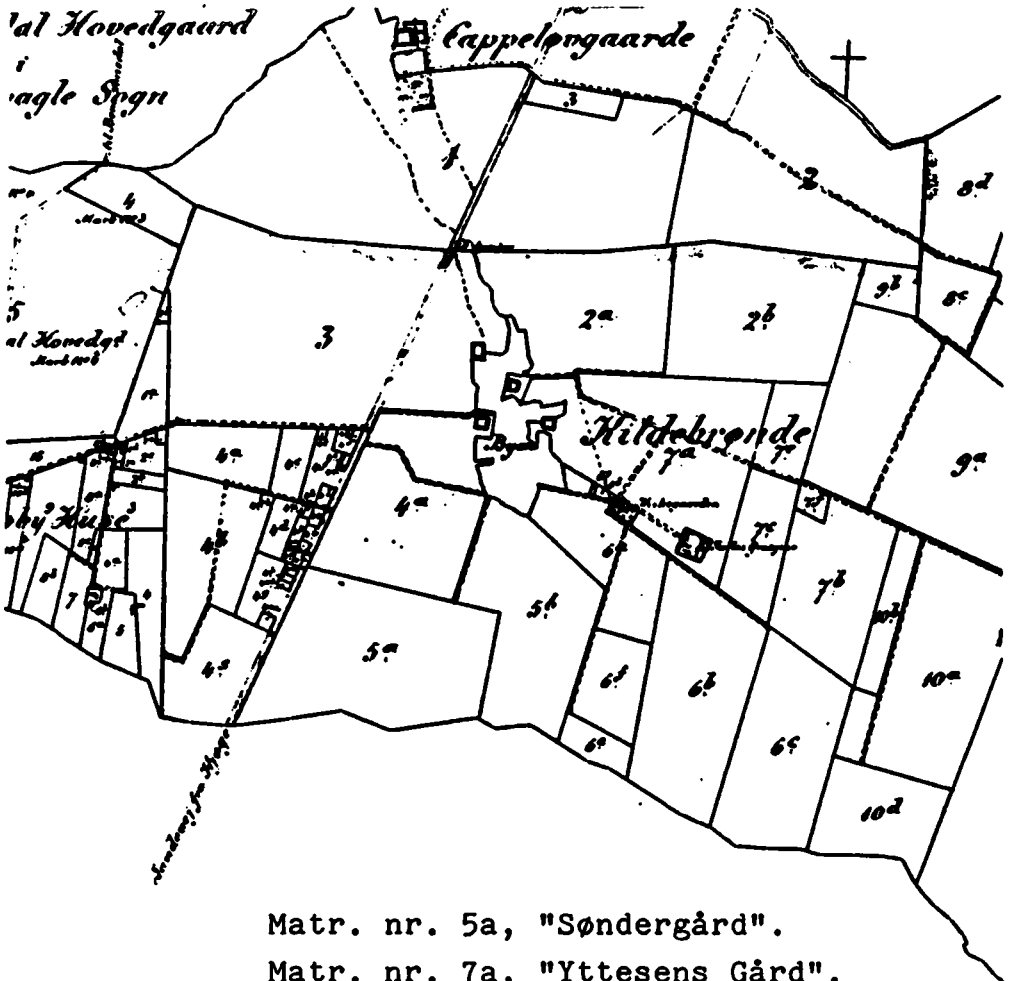
At hun havde været bange for gårdejeren, fordi han, som hun så ofte havde sagt, så på hende med "sådan nogle onde øjne", kunne vel heller ikke være motiv nok til selvmord - og det slet ikke, når der ikke havde været egentlige modsætningsforhold mellem aftægtsfolkene og gårdejeren.

Men mistanken mod gårdejeren var som nævnt vakt, og den blev stærkere og mere og mere overbevisende, efterhånden som man gennemdrøftede alle enkeltheder ved det passerede.

Først var det den vold, der tilskyndende var foretaget mod afdøde: Det ophovnede øje, dernæst den nederste smalle fure på ligets hals, der ikke kunne hidrøre fra kjolelivet, og endvidere det "indtryk", der var på ligets hage, som næppe kunne stamme fra hængningsrebet, for hvis man forestillede sig, at rebet havde forskubbet sig under selve hængningen, kunne det i hvert fald ikke glide nedefter, men kun opefter.

*Stueløngen
Kildebrøndevej 24
Nu nedrevet - foto 1910*

Matr. nr. 5a, "Søndergård".

Matr. nr. 7a, "Yttesens Gård".

Matr. nr. 7b, Kildebrøndevej 24.

Hildebrønde Sogn

Thune Herred

Kjøbenhavns Amt.

1890.

Desuden fandt man det meget mærkeligt, at gårdejereren under eftersøgningen havde vægret sig ved at gå først ind i tørskeloen, hvor afdøde blev fundet hængt, når han ellers under hele eftersøgningen var gået foran og først ind ad alle døre til de forskellige bygninger og rum.

Og hvis man endelig ville forestille sig, at afdøde - trods alt - skulle have besluttet sig til at begå selvmord, ville hun næppe have gjort det i gårdens udbygninger, når hun var så bange for gårdejereren og lige så let kunne have gjort det i aftægtsboligen, uden at hendes mand ville have bemærket det, for han kom som regel kun i soverværelset og opholdsstuen.

Som nævnt var aftægtskone med sine kun 48 år endnu rask og rørig, og hun kunne formentlig have levet mange år endnu, hvorimod aftægtsmanden med sine 67 år havde et så dårligt helbred, at hans levetid måtte anses for meget begrænset. I øvrigt var det velkendt af alle, at aftægtskone ret ofte - senest få dage for det passerede - havde sagt, at hun ville flytte bort fra gården, lige så snart manden var afgået ved døden.

Det siger sig selv, at en så tilskyndende velbegrundet mistanke for morddrab hurtigt rygtedes og bredte sig som en løbeild vidt og bredt i hele omegnen.

Alle talte om det - helt åbenlyst, folk var forurodligede, opkræmte og forargede, man snakkede og snakkede, men ingen foretog sig noget - ingen, undtagen den mistankte gårdejer selv, for han var allerede et par dage efter det passerede helt klar over, at rygterne om, at han havde aflivet afdøde, var så vedholdende - og mistanken så vel underbygget, at det for ham gjaldt om at få mistanken slået ned - koste, hvad det ville, det var knald eller fald.

Tænk, om rygterne skulle komme politiet for øre - eller værre endnu, at nogen skulle finde på at gå til politiet og grænlede ham som mistant for manddrab - endda i to tilfælde, her gjaldt det om at handle, og det skulle være her og nu.

Det kan have været velovervejet - men måske snarere efter psykisk pres - , at gårdejereren nu tog det tilskyndende hasarderede initiativ at henvende sig til herredsfogden og forlange foretaget flere afhøringer i sagen, fordi han, som han sagde, følte sig besværet over, at det blev sagt, at han havde øvet vold mod afdøde og været skyld i hendes død.

Og herredsfogden reagerede omgående - dog ikke ved at foretage flere afhøringer, men ved at beordre endnu et lignyn.

Dette er utvivlsoomt kommet fuldstændig bag på gårdejereren, og han er sikkert blevet chokeret og har måske haft en følelse af, at han var gået lige i løvens gab, for han kan næppe have været i tvivl om, at et nyt ligsyn kunne resultere i en konklusion, der - for ham - kunne være langt farligere end den første.

Da den anden læge, der havde privatpraksis i Tåstrup, havde foretaget ligsyn, afgav han en ligsynserklæring, hvoraf det fremgik, at:

"..... Ingen som helst udvortes beskadigelse eller tegn på vold forefandt.

Det fremgår heraf, at selvmord foreligger".

Altså et resultat, som i hvert fald gårdejereren skulle kunne være endog særdeles tilfreds med - hans henvendelse til herredsfogden havde givet resultat, han havde taget et stik hjem.

Og alligevel har han næppe følt sig helt tryk ved situationen, idet det formentlig var på hans initiativ, at hans gode ven lærer Abrahamsen i Kildebrønde, der var en agtet og respekteret mand, hvis ord havde vægt, tilstillede herredsfoged Elverling en troværdigheds erklæring, - dateret den 19/11 1877 (afdødes begravelsesdag), i hvilken han sagde god for gårdejereren og søgte at rense ham for den mistanke, der var rettet imod ham.

Var det mon lærer Abrahamsen, gårdejereren havde i tankerne, da han af herredsfogden forlangte foretaget flere afhøringer ?

Abrahamsens troværdigheds erklæring gav anledning til, at herredsfogden den 20/11 1877 afhørte en kvinde fra Kildebrønde, uden at dette dog ændrede noget som helst ved sagens videre forløb, men da denne kvinde ved sagens genoptagelse i 1896 blev afhørt påny, oplyste hun, at Abrahamsen inden afhøringen frarådede hende at sige noget til skade for gårdejereren.

Da mistanken mod gårdejereren senere tog en mere fast og overbevisende form, skal Abrahamsen bitterligt have fortrudt, at han havde udstedt denne erklæring - ikke mindst da man erfarede, at gårdejereren - navnlig i dagene lige før begravelsen - havde betænkt Abrahamsen runddeligt med små opmærksomheder i form af slagtefjerkræ, æg og lignende.

Herefter foretog politiet ikke mere i sagen, der blev afsluttet som en ganske almindelig selvmordsag, og ugedagen efter det passerede blev afdøde begravet fra Kildebrønde Kirke.

Men senere fortalte en mand fra Kildebrønde, at distriktslægen, da han tid efter anden hørte mere om sagen, skulle have udtalt, at han egentlig godt kunne tænke sig at have set det lig en gang til, og om den praktiserende læge fra Tåstrup blev det sagt, at han ofte mødte "beskjæmtet" i sin tjeneste.

Da afdødes familie frygtede for, at gårdejereren skulle forgifte sig på aftægtsmanden, blev det ordnet således, at han straks efter det passerede flyttede fra gården og kom til at bo hos en broder i Roskilde.

Her modtog han så fortsat en del af aftægten i form af naturlier, såsom smør, ost og brændsel, medens resten blev ydet i kontanter.

Da gårdejereren en septemberdag to år senere tog til Roskilde for at aflevere en aftægtsydelse, spurgte han aftægtsmanden, om han holdt meget af frugt, og da spørgsmålet blev besvaret bekræftende, lovede gårdejereren at tage noget frugt med til ham ved en senere lejlighed.

Et par uger senere indfandt gårdejereren sig påny hos aftægtsmanden medbringende en halv snes pærer og æbler, af hvilke han straks gav aftægtsmanden en pære, og lod resten ligge på stedet, hvorefter han gik.

Da konen i huset lidt senere kom hjem, havde aftægtsmanden allerede spist det meste af pæren, og umiddelbart efter blev han dårlig tilpas og fik diarrhoe, næste dag blev han endnu dårligere, og han var nu konstant syg, indtil han den 5/12 1879 afgik ved døden.

Aftægtsmanden havde altid mistænkt gårdejereren for at have slået hans kone ihjel, og han sagde det ofte helt åbenlyst, og da han nu var blevet syg efter at have spist den pære, som gårdejereren havde givet ham, sagde han rent ud, at gårdejereren havde forgiftet pæren for at få ham aflivet, så han kunne slippe for aftægten.

Da hele sagen senere blev genoptaget og kom for retten, spurgte dommeren gang på gang nogle af de mange indkaldte vidner, hvorfor de ikke var fremkommet med deres mistanke og beskyldninger allerede dengang, de umiddelbart efter dødsfaldet blev afhørt af daværende herredsfoged Elberling.

Herpå svarede vidnerne, at de ikke allerede dengang havde nogen særlig velbegrunder mistanke mod gårdejereren, og at afhøringerne blev foretaget så hurtigt, at de ikke blev ordentligt udspurgt, og et enkelt vidne fremførte endog den påstand, at herredsfogden "foer så hæftigt frem imod ham, at han tabte modet og ikke kunne gøre rigtig rede for sine iagttagelser".

Senere fik afdødes familie og nogle mænd fra Kildebrønde tilfældigt forbindelse med en parcellist Ole Andersen fra Hornsherrød, der fortalte, at samme gårdejer var mistænkt for under lignende omstændigheder at have ombragt hans 64-årige svigerfader, der var i aftægt hos ham på en gård i Koblerne på Frederikssundegnen, og at han tillige havde gjort sig skyldig i bedrageri.

Dette kom herredsfoged Elberling for øre, og det må derfor være sket i tiden inden den 9/5 1880, da herredsfogden afgik ved døden, men herredsfogden foretog intet som helst i den anledning - skønt sagen dog dengang endnu måtte have været i nogenlunde frisk erindring.

Men i Kildebrønde opgav man ikke sagen, og i den mundtlige overlevering fortælles det, at familien og nogle mænd fra Kildebrønde senere ansøgte om at få sagen genoptaget, og at man fik det svar på ansøgningen, at ansøgerne selv måtte betale sagens omkostninger, såfremt sagen ikke kunne gennemføres til domfældelse - altså på en vis måde et afslag på ansøgningen.

I øvrigt fortælles det, at en af de, der var aller ivrigst for at få sagen genoptaget, var afdødes søn købmand Hans Petersen i Kildebrønde (tidligere Højelse Mølle), og det siges, at han ikke blot satte politassistent Kragh grundigt ind i alle sagens enkeltheder, men at han tillige, hver gang han traf Kragh, pressede på for at få gjort noget ved sagen, idet han bestandig hævdede, at det var helt utænkeligt, at hans moder skulle have begået selvmord.

Herefter var det Kragh, der tog initiativet, idet han forelagde sagen for sin foresatte herredsfoged Petri, Roskilde, der derpå gav Kragh ordre til at foretage en indledende efterforskning i begge sager.

Kragh foretog så en række afhøringer i henholdsvis Kildebrønde, Hornsherred og Jylland, og herom foreligger fra hans hånd fire rapporter af henholdsvis 28/1, 10/2, 12/2 og 14/2 1896, som blev forelagt herredsfogden.

Men uagtet indholdet af disse rapporter synes at danne et sikkert grundlag for at kunne føre begge sager igennem til domfældelse, må herredsfoged Petri alligevel have haft sine tvivl og betænkeligheder, som det fremgår af nedenfor citerede skrivelse af 25/3 1896 fra Sjællands Stiftamt:

"J Anledning af Herr. Herredsfogdens behagelige Skrivelse af 19. d.m. betreffende Aftægtsmand af Kildebrønde fhv. Løgdsmand Peder Hansens Hustru Dorteas Nielsdatters Død ved Hængning den 12. November 1877 skal man til behagelig Efterretning tjenstlig meddele, at Amtet med Dem er enigt i, at det angående bemeldte Dødsfald nu Fremkomne ikke giver tilstrækkelig Føje til at genoptage den tidligere sluttede kriminelle Undersøgelse angående Dødsfaldet".

Underskrift uløselig

Denne stillingtagen fra myndighedernes side må utvivlsomt have været en stor skuffelse for de pårørende - og vel ikke mindst for politilassistent Kragh, og det er formentlig på hans initiativ, at man derefter indsendte en ny ansøgning om genoptagelse af sagen - denne gang til kongen - Christian den Niende.

Ved reskript af 8. september 1796 (se midtsejlerne) pålægger Christian den Niende herredsfoged Petri at foretage nærmere undersøgelse i begge sager - altså henholdsvis 26 og 19 år efter, at de to forbrydelser var begået.

Da de to forbrydelser ikke var foregået i samme retskreds, skulle der i henhold til loven nedlægges en såkaldt kommissionsdomstol, der kom til at bestå af herredsfoged Petri og borgmester Ragaard, Roskilde, som dommere med forstrømte som undersøgelsesdommere.

Retten blev sat på tingstedet i Roskilde.- dog med enkelte retssæder forlagt til henholdsvis Kildebrønde Kro og Jagerspris Hotel.

Men af en eller anden grund blev det ikke politilassistent Kragh, der kom til at foretage den videre efterforskning, men derimod en overbetjent Klein fra Københavns opdagelsespolitil, der ligesom Kragh havde ord for at være en dygtig politimand, og som i øvrigt tidligere havde behandlet mange betydelige kriminalsager.

Mordsagen i Hornsherred:

Gårdejer Jens Peter Nielsen blev den 2/7 1768 ejer af nævnte gård i Koblerne, matr. nr. 7 i af Dråby sogn ved Jagerspris, ca. 75 tdr. land, blandt andet imod at påtage sig aftægtspligten overfor gårdens tidligere ejer Jens Petersen og dennes hustru.

Aftægtsmanden, der da var 62 år, var rask og rørlig, og han var livsglad og meget virksom, hvorimod aftægtskone var svagelig og af nogle betegnet som drikfældig, medens andre påstod, at hun kun drak for at dulme smerterne fra en mavesygdom.

De to aftægtsfolk levede i et godt forhold til hinanden og til deres naboer - og ikke mindst til deres børn, der var voksne og forlængst flyttet hjemmefra.

De var økonomisk velstillede, idet aftægten, der blev ydet i naturaller, var kapitaliseret til ca. 840 rigsdaler - dengang et betydeligt beløb, og desuden havde de en mindre kontant formue.

Som forholdene var, skulle de to aftægtsfolk egentlig kunne se fremtiden møde med tryghed og sindsro, men det viste sig snart, at gårdejereren var vanskelig at omgås, uvenlig og hård, og tid efter anden begyndte han at chikanere de to gamle og sløjede tillige af med aftægtsydelse.

Således stillede han en dag en brødestabel op lige udenfor aftægtsfolkernes vinduer, og han forbyd dem at hente vand fra gårdens brønd og henviste dem til grøfterne og gårdens dam, der blev brugt til kreaturvandning.

Den nymalkede mælk, som skulle leveres, var skummet og vandblandet, så den ikke kunne sætte fløde, den leverede hør var ikke renvare, men blandet med blås, og engang leveredes 4 tdr. byg af så dårlig kvalitet, at der efter rensningen kun blev 1 tønde tilbage, og denne var endda så ringe, at den af købmanden blev afvist som usølgelig.

Dette forhold blev dog ved børnenes mellemkomst ordnet således, at gårdejereren leverede noget andet og bedre korn i erstatning - men med den bemærkning fra hans side, at "det i hvert fald var sidste gang, at han ville levere sød til dem", hvilket for øvrigt på tragisk vis kom til at holde stik.

I året 1870 - lørdag den 24. september - om formiddagen ved 9-tiden gjorde gårdejereren et hestekøretøj klar for at hente et læs bøger og egekvær i Studehaven i Jagerspris skov, og da dette brøde var bestemt for aftægtsfolkene som en del af aftægtsydelse, fulgte aftægtsmanden med for at hjælpe til med læsningen.

Man regnede med, at turen ville vare ca. 3 timer, og da gårdejereren ved middagstid vendte alene tilbage til gården, og man spurgte efter aftægtsmanden, svarede gårdejereren, at han efter læsningen havde sagt, at han ville gå ind i skoven i et naturligt ørinde og derefter gå alene hjem til gården ad en gervej.

Og da aftægtsmanden netop i de dage havde talt om, at han en af dagene ville tage en tur over til en af sine sønner i Neder Dråby for at hjælpe til med hørbrydningen, slog man sig til ro med, at han nok var gået der over.

Derfor foretog man sig intet videre den dag, men den næste dags eftermiddag forhørte man sig hos sønnen og fik at vide, at han ikke havde været der, og at man i øvrigt ikke havde hørt noget til ham.

Selvom man blev lidt urolig herover og tænkte sig muligheden af, at han kunne være blevet syg, foretog man sig dog intet den dag, men næste dag eftersøgte man ham i skoven.

Af den stedlige skovfoged fik man at vide, hvor brønden var blevet løstet, og ved at følge hjulsporene kom man frem til stedet og fandt aftægtsmanden hængt i et reb, der var trukket gennem en tveje i et mindre bøgetræ og bundet til en gren længere nede på stammen, således at liget hang i halvt knæbøjet stilling med fødderne støttende mod jorden.

Det var ganske tydeligt, at døden forlængst var indtrådt, legemet var koldt og stift, og man anede en svag lugt af forrådnelse.

Man bemærkede i øvrigt, at der var hudafskrabninger på ligets hænder og på den ene side af ansigtet og det ene øre.

Afdødes træsko stod ved siden af hinanden et par alen fra stedet, og midtvejs mellem træet og løsestedet lå afdødes madpakke og snapsflasker, der var urørt, tildækket med afdødes tøj, og i nærheden lå hans kasket.

Da liget var blevet skåret ned fra træet, kørte man det hjem til afdødes datter og svlgerson, som havde en ejendom i nærheden, og derefter underrettede man aftægtskone om det forefaldne og tog hende med hjem, og siden vendte hun ikke tilbage til gården.

Engen efter ankom den fungerende herredsfoged, fuldmægtig Østergård, til stedet og foretog nogle afhøringer, og da han herunder viste gårdejerens hængningsrebet og spurgte, om det var hans, blev han "bleg og rød" og tydeligvis forlegen, og da han endelig tog sig sammen for at svare, sagde han, at det var det vistnok, for det lignede den slags, som han om sommeren brugte til kogremer.

Afhøringerne foregik meget hurtigt og overfladisk, og der blev ikke foretaget undersøgelser på selve gerningsstedet.

I sagens akter ses intet om løgeundersøgelse, men selvfølgelig må der være blevet udstedt en dødsattest.

Da sagen i 1896 blev genoptaget, fremhævede alle de, der havde haft kendskab til sagen og afdøde, som deres helt faste overbevisning, at gårdejerens havde aflivet aftægtsmanden - en enkelt tilbød endog at bekræfte sin opfattelse med edsafleggelse, og den stedlige sognefoged supplerede sin overbevisning med en oplysning om, at han "havde overvåret mange undersøgelser i anledning af selvmord, men aldrig set, at selvmordere havde afført sig fodbeklædningen først".

Det var almindelig kendt, at gårdejerens økonomiske forhold ikke var gode, og selv havde han sagt, at "hvis aftægtsmanden levede, kunne han ikke klare aftægten", og "kunne han blot slippe af med aftægtsmanden, skulle han nok blive konen kvit..... til hende fandt man nok

Christian den Tiende

af Guds Naade Konge til Danmark, de
Venders og Gothers, Hertug til Slesvig,
Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauen-
borg og Oldenborg.

Var Besværgthed: Vnde man Dñ, Herredoged og
Kronen & Krone og Ransøi Kunder Os Erelidig Hr. Nicolai
Sørl Skjolden Børn, Brader og Høj, at da der for os allermest
andamgt er blevet andraget for, at det man blive nærmest
er undersøgt for hvilken skade Afgræsnmand og Skaber
ne inder Trearingsborg Amt indt Vort Land Sjælland
Jens Pedersen og Afgræsnmand og Skildbrændt inder
Lilkenhauser Amt indt kendet det vort Land Sæder Kær
samt Kirken Dorte, god Skildbræder, der kendet
vi i September skænd 1870 og i November skænd
1877 fandtes hængt inder mest anstellige Umstande
beder, en Komme af Dage, saa er det Var allerbegjæret
Villit og Befaling, at Dñ eller Din Lyflighed efter at
færd alle de af de ordinære Dommere færdagte Under-
søgelser i Anledning af de nævnte Dødsfald, samt at
Dñ angaaende de Forbyrdelser, hvorefter der inder Var
undersøgelser maatte fremkomme Oplysning eller et
kædet, inddelen færdigen Undersøgelser eller færd alle
de andre miltigt alle færdigjærdte Undersøgelser som
vel samt at Dñ iøvrigt færdager de færdige, samt inder
angaaende nødvendige for at tilvejebringe Oplysning der
angaaende.

Det Befærdelsen af dette Bøj saaledes overdraget
Kronen ville Os allernaadigst have Dñ bemyndiget
til at sætte Det i enhver færdigjærdte og for skænd
Skid, hvor Dñ derit maatte finde Anledning, ligesom
og til efter færdigjærdte bestig Angang og Dødsfald
af de i saa Kædetende gældende Lovforskrifter at
betagge de Indvisninger, med Hensyn til hvilke det af
de Undersøgelserne Gang maatte findes nødvendigt,
med personlig Arrest samt holde dem i Besværg
for det Skid, hvor det til enhver Tid skædetes færdig-
lygt til Dødsfalds Oplysning og Afværgelse af skændig
Hommærskation.

Dea smat og Brevet, som Du maatte fremkalde for at afgive Forklaring, og som opholder sig i den for den Jurisdiktion, hvis Betæne siges Thing paa det Sted, hvor Forhøret holdes eller som iøvrigt har Opholdt ikke længere end 3 Uger fra bemeldte Sted, naar pligtig til efter Indkaldelses sine escept. hiont fori at møde for Dag i Retten.

Endelig ville vi og have Dig bemyndiget til at antage som Skriver, hvem Du dertil maatte ønske for sinnet, og vil denne have at fremgaa som Retssvidne, saaledes at det i Rettens Forbuds akt min vil være nodsaadigt, at der forinden han tillægger et Retssvidne.

Skulde Du inden Løbet af Undersøgelsen finde Dig foranlediget til at andrage paa nogen yderligere Foranstaltning med Hensyn til det Dig overdragne Hver, som ikke allerede kan anses bejvnet i det forangførte, har Du den angaaende at henvende Dig til Vort Jurisdiktion. ministerium.

Denne er var Villit. Begynder Du
Gid!

Indvot i Vort kongelige Præsidentenskab København,
d. 5 September 1896

Efter Hans kongelige Majestæts allernaadigste Befaling

Præmp

Præmp

Sil

Konungafoged og Skriver i Thingene og Kansli Rentesen
Nicolai Jørgen Mygholm Oelri.
Pisden af Dag.

nogle dråber at komme i brandevinen", men "hvils han skulle klare aftægten, kom han til at sælge gården".

I øvrigt havde gårdejereren et dårligt omdømme på egnen, og alle vidste, at han engang ved at forfalske sin nabos underskrift havde skaffet sig et lån på 700 rigsdaler i en sparekasse i Frederikssund, men da han blev afsløret, betalte han pengene tilbage, og så blev der ikke gjort mere ved sagen.

Man vidste, at gårdejerens kone havde været enig med sin mand i at behandle aftægtsfolkene dårligt, idet det var hende, der leverede den dårlige mælk, og det blev også nævnt, at hun uden tvivl var skyld i gårdejerens "forbryderiske adfærd", idet hun om aftægtsmanden havde udtalt, at "når blot fanden havde ham, så drak konen sig ihjel".

Men et vist "selskabeligt" samskue må der dog have været mellem de to koner, for gårdejerens kone havde fortalt, at hun, når aftægtskoner besøgte hende, "kom Eu de cologne i brandevinen, for så blev hun så morsom".

Nogle af de afhørte blev af dommeren spurgt om, hvorfor de ikke havde fremført sigtelserne mod gårdejereren, allerede da de i 1870 blev afhørt af den fungerende herredsfoged, og herpå svarede de, at afhøringerne foregik meget hurtigt, at de ikke blev ordentligt udspurgt, og at de ikke lige straks var så sikre i deres mistanke mod gårdejereren.

Under forundersøgelsen blev gårdejereren af overbetjent Klein afhørt til en såkaldt generalrapport - det vil sige en redegørelse om hans liv og færd fra den dag, han blev født, indtil den dag, han blev anholdt som sigtet i de her omhandlede to mordsager.

Gårdejereren forklarede herunder, at han blev født den 70/17 1841 i Kyndeløse, søn af gårdejer Niels Hansen og hustru, samme sted, hos hvilke han opholdt sig i hjemmet, indtil han 26 år gammel i 1867 blev gift med sin nuværende kone, med hvem han har 4 børn i alderen 28 - 76 år, af hvilke den yngste stadig opholder sig i hjemmet.

Kort før han blev gift, købte han gården i Koblerne i Hornsherred, på hvilken han udbetalte 7000 rigsdaler - alt hvad han ejede, og ved giftermålet fik han en medgift på 77-7800 rigsdaler.

Denne gård ejede han i 8 år, og derefter byttede han den med Højelse Rølle, som han ejede i 7 1/4 år, hvorefter han byttede den med omtalte gård på Kildebrønde mark, som han ejede i 5 år.

Derefter flyttede han til København, hvor han, der dengang ejede 72.000 kr., købte ejendommen Dørrebrogsgade nr. 50 for 72.000 kr. mod en udbetaling på 6.000 kr.-

To år senere bortlyttede han denne ejendom med Gershøjgård i Søby i Hornsherred, men denne gård, som han ikke selv beboede, solgte han et halvt år senere med et betydeligt tab.

Derefter købte han ejendommen Oehlenschlägersgade nr. 25 for 42.000 kr. med en udbetaling på 2.000 kr., men solgte den et årstid senere og fik plads som bestyrer af Røde Mølle på Vejlekanten, og 5 år senere forpagtede han møllen, indtil han 2 1/2 år senere blev anholdt for veksselfalsk og idømt 18 måneders forbedringshusarbejde, der blev afsønet i Urdelsselville straffeanstalt.

Efter løsladelsen herfra den 5/2 1895 ernærede han sig som arbejdsmand i Vejle og Solskov, indtil han den 18/4 1896 blev anholdt som sigtet for brandstiftelse, og efter løsladelsen den 24/6 tog han igen bolig i Vejle, indtil han blev anholdt som sigtet i de her omhandlede sager.

Om hans ophold og forhold i Vejle har politklassistent Kragh i sine rapporter følgende supplerende oplysninger:

Da gårdejereren i 1886 flyttede fra København til Jylland og overtog bestyrelsen af Røde Mølle på Vejlekanten for en konsul Kramer i København, ville han gerne overfor egnens befolkning give det udseende af, at han var økonomisk velstillet, og at det egentlig var en opofrelse fra hans side, at han havde påtaget sig bestyrelsen af møllen, der dengang var en del i forfald.

Men at domme efter de ret få og dårlige ejendele, som han førte med sig, stillede folk sig noget tvivlende overfor hans foregivende, og man erfarede da ogå senere, at forholdet var det omvendte, og at det faktisk var konsulen, der, som man sagde, havde "samlet gårdejereren op på gaden i København" og vist ham en velgerning ved at betro ham denne bestyrerplads.

Men som bestyrer af møllen udviste han faktisk en vis dygtighed og drev virksomheden godt op, og samtidig foretogede han sit bo så meget, at det vakte almindelig opmærksomhed.

Efter at have bestyret møllen i ca. 4 år, overtog han den i forpagtning, indtil han i 1893 begik veksselfalsk, og hans bo kom under konkursbehandling.

Både som bestyrer og som forpagter nød gårdejereren en vis tillid blandt egnens befolkning, og han omgiktes den velstillede middelklasse.

Han interesserede sig meget for offentlige anliggender og stillede en overgang efter posten som formand for det stedlige andelomejeri, men selv om han havde en vis stemning for sig, lykkedes det ham dog ikke at blive valgt.

Umiddelbart herefter - vistnok allerede den følgende dag - henvendte han sig i Vejle Bank, hvor han under foregivende af at være mejeriets næstformand fik diskonteret en væksel på 6.000 kr., som han havde underskrevet med mejeribestyrerens og formandens navne.

Dagen efter henvendte han sig i Horsens Bank, hvor han præsenterede sig som en kendt rigmand fra byen Hedensted, og bad om at få diskonteret en væksel på 4.000 kr., som han havde underskrevet med de samme navne som på den foregående væksel.

Men i Horsens var man mere forsigtig og bad ham om at komme igen senere, idet man inden udbetalingen skulle undersøge underskrifternes ægthed.

Med denne besked anede gårdejereren straks uråd, forlod banken og flygtede ud af byen, men han blev omgæende eftersat, indhentet og anholdt, og derefter blev han tiltalt for vækselstok og idømt 78 måneders forbedringshusarbejde.

De 6.000 kr. fra Vejle Bank blev ved en ransagning fundet gemt under nogle loftbrædder i den lejlighed, hvor han boede.

Under afsoningen viste gårdejereren sig "arbejdsom og medgørlig", men fik i øvrigt følgende skudsådt: "Skinhellig og lukket, ville ikke se på folk, legemlig svag og tunghør".

Efter løsladelsen blev han flere gange hjulpet af Fængselselskabet, og senere blev han som nævnt anholdt sigtet for brandstiftelse, men løsladt igen på grund af manglende bevis.

I øvrigt kan det oplyses, at der i sagens akter findes et brev fra gårdejereren stilet til hans broder og dateret den 72/3 1897, det vil sige på et tidspunkt, hvor gårdejereren endnu havde faren for fuldbyrdelsen af dødsdommen hængende over sit hoved.

På denne baggrund må det vel anses for forståeligt, at brevets indhold er lidt forvirret, men i øvrigt er brevet ret velformuleret, og det er skrevet på et næsten fejlfrit dansk og med en let løselig håndskrift - altså ved en forsigtig vurdering måske et ret godt vidnesbyrd om gårdejerens begavelse og skolekundskaber - ikke mindst set i forhold til den tids folkeskoleundervisning i landdistrikterne.

Anholdelse og retsforfølgning:

Den 70. september 1896 kl. 9,30 anholdt politiasistent Kragh efter ordre gårdejereren på hans bopæl i Vejle, hvorom han telegrafisk underrettede kommissionsdommer Petri, og samme dag kl. 21,30 blev han fremstillet i grundlovsforhør på Tingstedet i Roskilde.

Han blev foreholdt, at han sigtes for at have aflivet de to aftægtsfolk i henholdsvis Kildebrønde og Koblerne, men han nægtede sig skyldig - også efter at sigtelserne var nærmere uddybet.

I øvrigt nægtede han sig skyldig i andet ulovligt end omhandlede sag for vekselsløst, men da man gik ham nærmere på klingen, måtte han erkende fornævnte forhold fra Frederikssund, hvor han ved løst underskrift havde forskaffet sig et lån på 700 rigsdaler.

Han blev derefter ført til arresten, og efter at to af hovedvidnerne i Kildebrøndesagen var blevet forhørt i retten, blev han to dage senere varetægtsfængslet.

I den følgende tid indkaldtes og afhørtes alle de personer, hvis viden og udsagn på en eller anden måde skulle kunne have betydning for forundersøgelsen, og de af de indkaldte, der havde direkte kendskab til de to sager, fremhævede som deres helt sikre opfattelse, at anholdte havde aflivet de to aftægtsfolk.

Men selv om beviserne mod anholdte efterhånden blev mere og mere velunderbygget, nægtede hann sig bestandig skyldig.

Nogle af de personer, der kendte anholdte personlig, blev konfronteret med ham, og på dommerens anmodning gentog de deres velbegrundede mistanke mod ham, men han nægtede konsekvent ethvert kendskab til de to dødsfald og bedyrede sin uskyld.

Ved et retsmøde den 70. oktober blev anholdtes kone, Ane Larsen, foreholdt sagen og sigtelserne mod hendes mand.

Hun hævdede herunder, at hverken hun eller hendes mand nogensinde havde beklaget sig over aftægtsydelsernes størrelse i Koblerne, at de aldrig havde leveret aftægtsydelse, der ikke var, som de skulle være, og at hun aldrig havde hørt, at der i Kildebrøndesagen gik rygter om, at hendes mand skulle have ombragt aftægtskoner.

Dommeren dekreterede derefter konen varetægtsfængslet under henvisning til, at hendes forklaring på flere punkter var usand, at det ikke kunne anses for sandsynligt, at hun var uden skyld i de mænd "påsigtede mord", og at hun og manden havde behandlet aftægtsfolkene i Koblerne hensynsløst og uredeligt og omtalt deres død som "en ønskelig begivenhed".

Men da konen 3 dage senere påny blev fremstillet i retten, ændrede hun sin forklaring og erkendte, at manden havde beklaget sig over, at aftægten i Koblerne var for høj, og at der mellem hendes mand og aftægtsmanden havde været uenighed om aftægtsydelse - kvaliteten eller mængden eller begge dele, men hun nægtede dog selv at have nogen andel heri, ligesom hun nægtede at have fremsat noget ønske om aftægtsfolkernes død.

Med hensyn til Kildebrøndesagen indrømmede hun nu, at hun havde hørt de omtalte rygter om, at hendes mand skulle have ombragt aftægtskonen, men hun havde ikke hørt, at han gennem lærer Abrahamsen skulle have forsøgt at få rygterne dysset ned.

J overigt forklarede hun, at hendes mand en dag kom hjem fra Roskilde og fortalte, at en vis Ole Andersen fra Koblerne havde fortalt, at han ville styrte ham i ulykke, fordi rygterne om, at han havde aflivet aftægtskonen i Kildebrønde, havde bestyrket mistanken om, at han også havde aflivet aftægtsmanden i Koblerne.

Derill havde hun svaret, at hvis han havde en god samvittighed og var uskyldig, kunne ingen styrte ham i ulykke.

Men selv om manden havde sagt, at han var uskyldig, fik hun alligevel fra dette øjeblik en mistanke om, at han havde ombragt de to aftægtsfolk, og denne mistanke havde holdt sig siden.

Tilståelsen:

I løbet af en god månedstid var der under de indtil da afholdte 74 retsmøder foretaget så mange afhøringer og undersøgelser i de to sager, at forundersøgelsen kunne anses for tilendebragt, og bevismaterialet mod anholdte var nu så omfattende og overbevisende, at begge sager skulle kunne fremmes til domfældelse - enten som tilståelsessag eller som nævningesag.

I det 15. retsmøde den 31. oktober 1896 blev anholdte påny fremstillet i retten, fik foreholdt bevismaterialet og - som så ofte før - af dommeren alvorligt formænet til at sige sandheden, men han vedblev at nægte sig skyldig.

Endnu engang formænedes dommeren til sandhed, og endelig faldt tilståelsen, og han erkendte, at han havde aflivet såvel aftægtsmanden i Koblerne som aftægtskonen i Kildebrønde, og herom afgav han så følgende forklaring:

Da han ved nytårstid i 1868 var blevet ejer af gården i Koblerne bændt andet på vilkår, at han skulle svare aftøgt til den tidligere ejer Jens Pedersen og hustru, stod han i de første par år i et godt forhold til disse, men - navnlig ved familiens indblanding - opstod der jævnlig uenighed om aftøgttydelserne.

Aftøgten var så betyrdende for anholdte, at han frygtede kun med besvær at kunne forblive ved gården, og derfor blev han ked af aftøgtfolkene.

Han havde dog ikke tænkt på at ville skille sig af med nogen af aftøgtfolkene, men da han den 24. september 1870 var ude i Studehaven i Jagerspris skov sammen med aftøgtmanden for at hente et løs kwas til denne, og de havde fået kwaset løst, fattede han det forsat at aflive aftøgtmanden, da denne var i færd med at stramme et reb under vognen. Han sprang da hen og tog et tyndt reb, der var aftaget fra den ene hests mulepose, og dette kastede han bagfra om aftøgtmandens hals, strammede det sammen og kvalte ham.

Aftøgtmanden gav ikke en lyd fra sig, og han var død med det samme, og derefter slæbte han ved hjælp af rebet liget hen til et mindre træ i nærheden, løftede liget op med rebet om halsen, kastede rebenden om en tvejet geer i træet og hejsede ved hjælp af rebet liget op og gjorde rebenden fast længere nede på træet, så liget kom til at hænge i let knæbøjet stilling med fødderne støttende mod jorden.

Derefter tog han afdødes trøsko, der var faldet af undervejs til træet, og satte dem ved siden af hinanden i nærheden, således at det hele kunne se ud som selvmord.

De rifter, der var på ligets hænder, ansigt og øre, mener han må være fremkommet, da han slæbte liget fra vognen til hængningsstedet.

Da det hele var fuldbyrdet, kørte han hjem med løset og foregav, at afdøde i skoven havde sagt, at han ville gå ind i skoven i et naturligt ørinde og derefter begive sig ad en gervej hjem.

Han huskede nu, hvad han tidligere havde nægtet, at han blev forlegen, og at blodet steg ham til hovedet, da han under afhøringen efter dødsfaldet blev spurgt, om han kendte rebet, og at han svarede, at det gerne kunne være et stykke reb, som afdøde havde skåret af ovre i staldgangen.

I året 1876 bortbyttede han gården i Koblerne med Højelse Mølle og kom i maj 1877 til at eje gården i Kildebrønde, som han havde tilbyttet sig for møllen.

Også ved erhvervelsen af denne gård kom han til at svare afgift til den tidligere ejer og dennes hustru, og denne aftagt var i forhold til gårdens størrelse og beskaffenhed endnu mere tyngende end den tidligere. Derfor blev anholdte også her led ved aftægten, men han havde dog heller ikke her i forvejen planlagt eller overhovedet tænkt på at skille sig af med nogen af aftægtsfolkene.

Med da han den 12. november ved 8 - 9-tiden om morgenen stod i stalden og striglede en hest, så han aftægtskone gå over gårdspladsen med en lerskål - rimeligvis med øde til svinene - og han fattede da det forsat af aflive hende.

Til fuldbyrdelsen heraf gik han over i gårdens port og tog et stykke hyssing, der havde været arverdt til fårene, og begav sig med dette ind i svinehuset, og medens han talte med aftægtskone, kastede han bagfra hyssinget om halsen på hende, trak til og kvalte hende, uden at hun gav en lyd fra sig eller gjorde modstand.

Derefter bar han liget over gårdspladsen og bar det ind i tørskeloen, hvor han lagde det i noget halm, medens han hentede et stykke reb til at hange liget op i. På rebet dannede han en løkke, lagde den om ligets hals, kastede enden over en loftsbjælke, og medens han løftede liget op med den ene arm, trak han i rebenden med den anden, og da han havde hejset liget op, så det hang i knæbøjlet stilling, bandt han rebet fast i bjælken.

Derefter gik han fra tørskeloen tilbage til svinestalden og tog for-nævnte lerskål, som under voldshandlingen var gået itu, og lagde skårene i et tomt svinebrug, indtil han om aftenen kastede dem i mødding-pølen.

Herefter gik han tilbage til hestestalden og fortsatte sit arbejde med at strigle heste.

Forholdt de foran omtalte mærker efter ydre vold på ligets hage og det ene øje forklarede han, at disse må være fremkommet, da afdøde under kvalningen faldt om på gulvet, idet han ikke havde udøvet anden vold end selve kvalningen.

Med henblik til den af lærer Abrahamsen til herredsfogden afleverede troværdighedserklæring, hævdede han, at han overhovedet intet kendte til denne, og at han ikke på nogen måde havde forsøgt at forrå Abrahamsen til at hjælpe sig med at neddyse morddrygterne.

De smågaver han havde foræret lærer Abrahamsen, havde intet med de her omhandlede forhold at gøre, men var kun et udtryk for, at han ville følge egnens skik og brug og betænke læreren med en opmærksomhed nu og da ved visse lejligheder.

*Jens Hjorting Rostrup Kragh
Politiassistent i Karlslunde 1882 - 1922*

Frederik Emil Elberling
Herredsfoged i Roskilde 1855 - 1880

Nicolai Poul Nyholm Petri
Kommissionsdommer
Herredsfoged i Roskilde 1880 - 1907

Foreholdt at aftægtsmanden i Kildebrønde skulle være afgået ved døden som følge af, at han havde spist en forgiftet pære, som anholdte havde foræret ham, erklærede han, at han ikke husker nogensinde at have foræret aftægtsmanden frugt, og hvis han havde gjort det, havde det i hvert fald kun været sund frugt, for han "havde ikke forstand på at bruge gift".

Anholdte forklarede i øvrigt, at han ikke havde haft anden begrundelse til de to drab end at blive delvis befriet for de trykkende aftægtsydelser, men han erkendte dog, at det selvfølgelig også havde været i hans tanker, at når han var blevet befriet for aftægtsmanden i Koblerne og aftægtskone i Kildebrønde, ville de efterlevende øgtefæller, der begge var svagelige - tildels som følge af drikkældighed - muligvis ikke leve ret længe, og dermed ville aftægterne helt bortfalde.

Den øjeblikkelige økonomiske fordel ved de to dødsfald viste sig imidlertid at være ret begrænset, idet aftægten i Koblerne kun blev nedsat med en fjerdedel og fremtidig måtte ydes udelukkende i kontanter, medens aftægten i Kildebrønde, der blev nedsat med en tredjedel og fortsat blev ydet i såvel naturalier som kontanter, måtte leveres i Roskilde i stedet for i Kildebrønde, og derved blev navnlig brandeydelserne meget besværlige.

Derimod viste det sig, at anholdtes forholdsninger om de efterlevendes snarlige død holdt så nogenlunde stik, idet de døde henholdsvis et halvt år og to år senere, hvorved aftægten helt bortfaldt.

Senere indkaldte vidner hævdede, at der aldrig i Kildebrønde havde været tradition for ved visse lejligheder at betænke den stedlige lærer med smågaver - som fremført af anholdte.

To dage efter, at anholdte havde aflagt fuld tilstedelse, blev hans kone påny fremstillet i retten og gjort bekendt med tilstedelsen, hvorefter hun erklærede, at hun ingen andel havde haft i de to forbrudelser og end ikke havde været medvidende om disse.

Ligeledes nægtede hun "at kunne mindes", at anholdte nogensinde havde medbragt frugt til aftægtsmanden fra Kildebrønde, og hun vidste ikke af, at anholdte nogensinde skulle have været i besiddelse af gift - specielt arsenik.

Dagen efter - den 3. november - blev hun løsladt og befordret til sit hjemsted i Jylland - efter at have været varetaget forloget i 77 dage.

Da anholdtes kone ved løsladelsen havde udtalt frygt for, at hendes mand ville forsøge at begå selvmord, dekreterede dommeren ham sat under konstant overvågning såvel nat som dag.

Spørgsmålet om den forgiftede pære blev af retten forelagt professor Gødelser til udtalelse, og i en erklæring af 15/11 1896 udtalte han, at "efter alt det foreliggende måtte mistanken om, at der forelå forgiftning, anses for i højeste grad usandsynlig", hvorefter dette forhold ikke medtoges i den videre retsforfølgning.

Den 2. januar 1897 kl. 11.00 blev der på tingstedet i Roskilde afsagt sålydende dom i de to drabsager:

"Thi kjendes for Ret:

Arrestanten Jens Peter Nielsen bør straffes på Livet.

Saa bør han og udrede Aktionens Omkostninger, derunder Salærer til Aktor og Defensor, Prokurator Hude og Sagfører Jacob P. Nielsen, henholdsvis 100 og 70 Kr.

Et efterkommes under Adfærd efter Loven".

Ragaard

Petri.

Der var nu forløbet henholdsvis 26 og 19 år, siden de to forbrydelser blev begået, men under herredsfoged og kommissionsdommer Petris forsøge og dygtige og energiske ledelse lykkedes det alligevel for politiet og anklagemyndigheden at føre begge sager igennem til domfældelse - endog på forholdsvist kort tid.

Men - for der var stadig et lille men tilbage - ifølge en kongelig forordning af 16/12 1840 skulle alle sager, der var afsluttet med dødsdom ved en lavere retsinstans, indstømmes for Højesteret til endelig afgørelse.

Den 15. marts 1897 blev sagen behandlet i Højesteret, hvor:

"Aktor, højesteretssagfører Rasmussen, gav en udførlig fremstilling af den hele sag og sluttede sit foredrag med at udtale, at Jens Peter Nielsen utvivlomt havde forøvet de to drab "med beråd hu". Han nedlagde derefter påstand på dødsdommens stadfæstelse".

"Defensor, højesteretsagfører P. G. C. Jensen, kritiserede de "undersøgelser", som de lokale myndigheder i sin tid havde foretaget i Koblerne og Kildebrønde i anledning af de to formentlige selvmord. Der var ikke anstillet den ringeste undersøgelse af vedkommende fogedfuldmægtig på selve det sted, hvor liget blev fundet. Man har nøjedes med et Ulgskue i den bodelsmands hus, hvor den myrdede var bleven bragt hen. At Nielsens forbrudelse ikke straks opdagedes, skyldtes således ikke mandens kloge overlæg, men pågældende fogeds forsonnelse med sagens forundersøgelse.

Morderen har ikke haft andet motiv end de virkelige tvungne afgifter, der påhvilede ham, netop i hine overordentlige vanskelige år. Overhovedet afgiver denne sag et bevis for, hvilken ureddelig form for alderdomsforsørgelse aftægtsforholdet er.

Defensor udtalte sluttelig, at der ikke var noget at fremføre til forsvar for Jens Peter Nielsen. Han har altid været en god mand for sin hustru og en god fader mod sine børn, og han har allerede lidt en hård straf ved i 27 år at være plaget af nægtige sanvittighedskvaler, da han gik i stadig frygt for at blive opdaget.

Mente Højesteret, at den indankede dødsdom burde stadfæstes, så ville defensor i hvert fald håbe, at de høje dommere ville benytte sig af deres ret til at indstille Jens Peter Nielsen til benådning".

Den 23. marts 1897 indstillede Højesteret domfældte til Kongens benådning, således at straffen kunne ændres til livsvarigt tugthus.

Sagen var den, at i tiden siden den 8/11 1892, da den sidste dødsdom efter borgerlig straffelov blev fuldbyrdet her i landet, blev alle sager, der var afsluttet med dødsdom, forelagt Kongen, der i samtlige tilfælde ændrede de afsagte dødsdomme til livsvarigt tugthusarbejde.

Kong Christian den Niendes afgørelse blev:

"..... at Vi allernaadigst ville have bemeldte Jens Peter Nielsen eftergivet den ham ved den pågældende Højesteretsdom, som følger hoslagt, ifundne Livsstraf, imod at han hen-sættes til Tugthusarbejde paa Livstid".

Dette var sidste akt i sagen, og fire år senere - i 1907 - afgik domfældte Jens Peter Nielsen ved døden under strafafsoningen.

Efterskrift:

Den såkaldte "aftægtsforsørgelse" praktiseres stadig rundt om i landet, men var mere almindelig i forrige århundrede - og vel navnlig i tiden indtil den første lov om alderdomsforsørgelse ved det offentlige hjælp - "alderrente" - trådte i kraft den 9/4 1897.

Men selv om der næppe kan være tvivl om, at det i mange tilfælde har været en god og ideel ordning for begge parter i et aftægtsforhold, har det også i mange tilfælde givet anledning til kiv og strid, som udartede til forbrydelser.

Således forefaldt der over en 70-årig periode i midten af forrige århundrede ikke mindre end elleve aftægtsmord her i landet, der blev opklaret - og hvor mange kan der så ikke have været derudover ?

I marts måned 1897 overrakte herredsfoged Petri overbetjent Peter Klein, Københavns Opdagelsespolitii, en "større Ducor" som påskønnelse for den flid og dygtighed, han havde udvist ved undersøgelsen af den "opsigtsvækkende Mordsag".

Men hvad med politiasistenten Kragh, havde man helt glemt ham og hans arbejde og det initiativ og den dygtighed, han havde udvist ?

Ja, måske - som det synes at fremgå af følgende avisnotits:

"En Forglemmelse"

"Den berøgtede Mordhistorie, hvis Helt er den dødsdømte Jens Peter Nielsen, har med Rette vakt stor Opsigt i hele Landet. Selvfølgelig har det kun kunnet glæde, at det hele Uæv af Løgn er spredt, og at Morderen endelig efter en Snes Aars Forløb efter det sidste Mord har maattet bekjende. Men vilde man nu spørge: Hvilken Politimand harv Kren af denne Opdagelse, saa vil Enhver, der kjender paagjøldende Sag, ikke være noget Øjeblik i Tvivl, men strax sige: Politiasistent Kragh i Karlslunde. Hr. Kragh har ledet af sin egen gode Jagttagelseevne, stadig havt Mistanken henvendt paa den rette Ugfjerningsmand, og i det sidste Aarstid, før Bekjendelsen forelaa, foretaget utallige Rejser paa Kryds og Tværs, snart til Jylland, snart til andre Egne af Landet, og det med en Ihærdighed og Dygtighed, der fortjener Ros, og uden hvilken den snedige Morder vistnok endnu vilde have forstaaet at unddreye sig Lovens Arm. Herredsfogden for Ramso-Tune Herred har sikkert fået velfortjent Om-

tale for sin Dygtighed i denne Sag, - andre underordnede Politifunktionærer ere ligeledes fremdragne og nævnte som virksomme, men een Mand's Fortjeneste er ikke offentlig fremdraget, eet Navn er forglemt, skjønt det burde have været nævnt først, og det er Politiaffistent Kragh. Da hertil kan føjes, at Hr. Kragh i de mange Aar, han har været i Politiets Tjeneste, har været en samvittighedsfuld og dygtig Politimand, kan det kun betragtes som en Retfærdighedshandling at fremdrage hans Navn og Fortjeneste i ovennævnte afskyelige Mordhistorie".

A.

X".

Det bør oplyses, at Kragh senere blev udnævnt til Dannebrogsmænd, men da det først skete i 1904 - altså 7 år senere -, kan det næppe have været som en påskønnelse for hans indsats i denne sag - i hvert fald ikke alene.

I øvrigt blev Kragh i 1898 dekoreret med den svenske Vasaorden i guld som en anerkendelse for hans arbejde i forbindelse med et svensk fartøjs strandning i Køge Bugt.

Bj. H.

Noter:

- 1) De to aftægtsfolk i Kildebrøndesagen var født og opvokset her:
Peder Hansen, f.d. 20/4 1816, død 5/11 1879,
opvokset på ejendommen matr.nr. 7 a, Martin Jensemsvej 4,
Dorthe Nielsdatter, f.d. 21/2 1829, død den 12/11 1877,
opvokset på ejendommen "Søndergård", matr.nr. 5 a,
Kildebrønde Landevej 41,
Begge blev døbt og begravede i Kildebrønde, men gravene er for-
længst sloffede, og deres gravsten findes ikke på kirkegården,
- 2) Frederik Emil Elberling,
Cand. jur. 1823,
Herredsfoged i Roskilde 1855 - 1880,
- 3) Nicolai Poul Nyholm Petri,
Cand. jur. 1857,
Herredsfoged i Roskilde 1880 - 1907,
- 4) Politiasistent Kragh, hvis fulde navn var Jens Hjørtling Røstrup,
Kragh, er nærmere omtalt i to af Greve lokalhistoriske Forenings
udgivelser:
"Karlslundebogen" og
"Tunesprosten", Hefte nr. 25 - af Poul Gehl,
- 5) I øvrigt kan det oplyses, at Kragh var farbroder til afdøde stats-
minister Jens Otto Kragh,
- 6) Dødsstraf for borgerlige forbrydelser blev først afskaffet, da
den nugældende straffelov trådte i kraft den 1/1 1933,
- 7) Belyggelsen Koblerne, der, som det fremgår af sagen, ligger i nær-
heden af Neder Dødby i Hornsherred, findes som regel ikke anført
på landkortene,
- 8) Da møntsystemet i 1875 blev ændret fra rigsdaler til kroner, regne-
des 2 kroner lig en rigsdalers værdi,
- 9) Da sagen blev genoptaget i 1896, var lærer Abrahamsen og de to læ-
ger, der foretog ligsyn, forlængst afgået ved døden,
- 10) Foto af sagers hovedperson Jens Peter Nielsen har ikke kunnet frem-
skaffes - det findes ikke på Arkiverne, hos Fængselsvæsenet, Rigs-
politiet eller Politihistorisk Selskab.

